

โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการจัดทำร่างแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เอกสารทางวิชาการ หมายเลข 41

การกระจายอำนาจดูแลสิ่งแวดล้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น :
การศึกษาเชิงประจักษ์ในพื้นที่ถูกคุกคามด้านสิ่งแวดล้อม

อำนาจ มฤติตา

ได้รับการสนับสนุนจาก

โครงการนโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

ดำเนินการโดย มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.)

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กันยายน 2548

สารบัญ

บทนำ	2
1. ความก้าวหน้าในการถ่ายโอนภารกิจด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3
1.1. ข้อมูลประกอบ การกระจายอำนาจและถ่ายโอนภารกิจที่ผ่านมา	3
1.2. การถ่ายโอนภารกิจด้านการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ท้องถิ่น	3
1.3. ความก้าวหน้าในการถ่ายโอนภารกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลศิลปวัฒนธรรม	6
1.4. ภารกิจที่ท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนแล้วด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	6
1.4.1. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	6
1.4.2. เทศบาล	8
1.4.3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด	9
1.5. ข้อเสนอแนะและบทสรุป	9
2. กรณีศึกษาพื้นที่ถูกคุกคามสิ่งแวดล้อม	10
2.1. กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	10
2.2. กรณีศึกษาเทศบาลนครพิษณุโลก	23
เอกสารอ้างอิง	32
ภาคผนวก	33

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	แสดงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการถ่ายโอนภารกิจด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	4
ตารางที่ 2	แสดงความก้าวหน้าการถ่ายโอนภารกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ	6
ตารางที่ 3	แสดงสภาพเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	10
ตารางที่ 4	แสดงโรงงานแยกตามอำเภอ.....	11
ตารางที่ 5	แสดงจำนวนหมู่บ้านและประชากรแยกชายหญิงของตำบลคานหาม	12
ตารางที่ 6	แสดงกลุ่มอายุของประชากรแยกเพศชายหญิงของตำบลหนู.....	17
ตารางที่ 7	แสดงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน.....	24

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	สภาพบ่อขยะของเอกชนที่เปิดรับทิ้งขยะ	15
ภาพที่ 2	การสำรวจข้อมูล อบต.คานหาม	16
ภาพที่ 3	บ่อขยะและเครื่องจักรในการฝังกลบหลุมขยะ อบต.ธนู.....	19
ภาพที่ 4	การสำรวจข้อมูล อบต.ธนู.....	21

เอกสารทางวิชาการ เรื่อง

การกระจายอำนาจดูแลสิ่งแวดล้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : การศึกษาเชิงประจักษ์ในพื้นที่ถูกคุกคามด้านสิ่งแวดล้อม¹

เสนอต่อ

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จัดทำโดย

อำนาจ มุกิตา

จุดประสงค์ของการศึกษาและขอบเขตการดำเนินงาน

1. ศึกษาการถ่ายโอนภารกิจด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยราชการส่วนกลาง ให้ อบต. และ ตัวอย่างของการถ่ายโอนภารกิจ
2. ความพร้อมและความสำคัญของงานกำกับสิ่งแวดล้อมในบางพื้นที่ (เช่น พื้นที่นิคมอุตสาหกรรม)
3. บันทึกกรณีศึกษาบทบาทของ อบต. ที่มีปัญหา environmental stress
4. ความคิดริเริ่มและนวัตกรรมการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในบางพื้นที่ ข้อจำกัดและ ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มความสามารถการกำกับดูแลสิ่งแวดล้อม
5. ข้อเสนอแนะ การทำงานแบบสหการและเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม
6. ทั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ในลักษณะกรณีศึกษา (case study) ไม่ใช่เป็นการศึกษาทั่วไป เน้นพื้นที่ที่ถูกภาวะคุกคามสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรม (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) หรือกรณีความริเริ่มจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (การจัดการขยะ ของเทศบาลนครพิษณุโลก) ทั้งนี้เพื่อให้ดำเนินการตามกำหนดเวลาที่จำกัด และเห็นว่าเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ

---

¹ รายงานการศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำร่างแผนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ที่ปรึกษา

ศ.ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์

วิธีการศึกษา

1. จัดเก็บข้อมูลทุติยภูมิของจังหวัด/พื้นที่
2. เยี่ยมชมนิคมอุตสาหกรรม และ อปท. ที่เกี่ยวข้อง
3. สัมภาษณ์ข้อมูล สภาพปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาของ อปท.
4. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (ร่วมกับ สกถ.) เกี่ยวกับการถ่ายโอนภารกิจด้านสิ่งแวดล้อม
5. ข้อมูลและเครื่องชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม (หรือการขาดแคลน)

บทนำ

รายงานการศึกษานี้เน้นศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับ ก) การถ่ายโอนภารกิจด้านดูแลสิ่งแวดล้อมจากราชการส่วนกลางให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเภทของภารกิจที่ถ่ายโอน ปัญหาและอุปสรรคของการถ่ายโอนในมุมมองของ อปท. ข) ทบทวนผลงานการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดการทำงานของท้องถิ่นในภารกิจด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและการประเมินผลการดำเนินงานของท้องถิ่น ค) ใช้กรณีศึกษาการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของ อบต. ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (environmental stress) สูงเนื่องจากการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการ การอพยพของประชากร (แฝง) อันเป็นผลสืบเนื่องจากการตั้งนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสัมภาษณ์วิธีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเช่น เก็บขยะและจัดการขยะ มลพิษจากน้ำเสีย และมลพิษทางอากาศ (กลิ่นและควัน) ศึกษกรณีตัวอย่างการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมเชิงรุกและอย่างมีนวัตกรรมในบางพื้นที่ กรณีศึกษาเทศบาลนครพิษณุโลก เกี่ยวกับการจัดการขยะตามหลักวิชาการโดยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเยอรมันนี่ เป็นตัวอย่างความสำเร็จและได้รับรางวัลและการยกย่องว่าเป็นหน่วยงานชั้นนำของ อปท. ที่มีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมค่อนข้างดี

1. ความก้าวหน้าในการถ่ายโอนภารกิจด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

1.1. ข้อมูลประกอบ การกระจายอำนาจและถ่ายโอนภารกิจที่ผ่านมา

การกระจายอำนาจและการถ่ายโอนภารกิจจากราชการส่วนกลางให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงโครงสร้างภาครัฐให้เหมาะสม ตามแนวทางการลดบทบาทของราชการส่วนกลางในขณะเดียวกันต้องการเพิ่มบทบาทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกรอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2540 และ พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542

การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ผลิตบริการสาธารณะท้องถิ่น (local public goods) ซึ่งจะช่วยให้การจัดบริการสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเปิดโอกาสให้เกิดความคิดริเริ่มใหม่ของท้องถิ่น การทำงานแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นมีข้อดีในแง่ของความรวดเร็ว

ในการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นกินความถึงการถ่ายโอนงานถ่ายโอนเงิน และการถ่ายโอนบุคลากร เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามแม้ว่ากรอบกฎหมายกำหนดเป้าหมายการกระจายอำนาจไว้ชัดเจน แต่ปัญหาและอุปสรรคก็มีเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ทางสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการถ่ายโอนภารกิจให้ท้องถิ่น ได้ร่วมมือกับสถาบันการศึกษา 10 สถาบัน ดำเนินการติดตามผลการถ่ายโอนภารกิจ โดยได้ทำการแบ่งภารกิจออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
2. ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย
4. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว
5. ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2. การถ่ายโอนภารกิจด้านการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ท้องถิ่น

หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลทางด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันและมีภารกิจที่จะต้องถ่ายโอนงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอยู่ 4 กระทรวงหลัก ดังนี้

1. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. กระทรวงอุตสาหกรรม
3. กระทรวงมหาดไทย

4. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- *กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม* ถือเป็นหน่วยงานหลักที่ทำงานเกี่ยวกับทางด้านนี้โดยตรง ซึ่งมีกรมควบคุมมลพิษและสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบสถานการณ์มลภาวะ การดำเนินการตามกฎหมายในการควบคุมมลพิษ รวมทั้งมาตรการเชิงรุกในการเฝ้าระวังป้องกันปัญหามลพิษที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนต่าง ๆ
- *กระทรวงอุตสาหกรรม* ดำเนินการเกี่ยวกับการติดตามและตรวจสอบมลพิษที่อาจเกิดขึ้นจากสถานประกอบการ และการดำเนินการตามกฎหมาย
- *กระทรวงมหาดไทย* มีหน่วยงานในสังกัดที่เกี่ยวข้องกับภารกิจด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กรมการปกครอง ในเรื่องของการดูแลรักษาผลประโยชน์การใช้ที่ดินสาธารณะ กรมที่ดินและกรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย เรื่องการดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันที่ดินรกร้างว่างเปล่า กรมโยธาธิการและผังเมือง เรื่อง การบำบัดน้ำเสียและการกำจัดขยะมูลฝอย
- *กระทรวงเกษตรและสหกรณ์* จะมีงานภารกิจที่เกี่ยวข้องในเรื่องของงานอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

การถ่ายโอนภารกิจด้านการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนภารกิจ ทั้งหมด 4 กระทรวง 11 กรม มีภารกิจถ่ายโอนทั้งสิ้น 18 ภารกิจ (ดูรายละเอียดในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการถ่ายโอนภารกิจด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวง	หน่วยงาน	ภารกิจ
1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	1. กรมประมง	1. ฝึกอบรมประชาชนทั่วไป (อบรมอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ) 2. งานพัฒนาป่าชุมชน 3. การปรับปรุงฟื้นฟู อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ
	2. กรมป่าไม้	
	3. กรมส่งเสริมการเกษตร	
2. กระทรวงมหาดไทย	4. กรมการปกครอง	4. การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินสาธารณะ ประโยชน์ ประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน 5. การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน (ที่ดินรกร้างว่างเปล่า) 6. การบำบัดน้ำเสีย
	5. กรมที่ดิน	
	6. กรมโยธาธิการและผังเมือง	

กระทรวง	หน่วยงาน	ภารกิจ
3. กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	7. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 8. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช 9. กรมควบคุมมลพิษ 10. สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	- ระบบบำบัดน้ำเสีย 23 โครงการ 7. การกำจัดขยะมูลฝอย - ระบบกำจัดขยะมูลฝอย 2 โครงการ 8. การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน (ที่ดินรกร้างว่างเปล่า) 9. การควบคุมไฟฟ้า 10. งานติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม และจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษใน ท้องถิ่นของตน 11. การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการ ส่งเสริมและรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติว่า ด้วยการควบคุมมลพิษ โครงการแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพ สิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด 12. การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม/ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 13. การเฝ้าระวังป้องกันสิ่งแวดล้อม 14. การฟื้นฟูและบำบัดสิ่งแวดล้อม 15. การศึกษาวิจัยเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม 16. งานสนับสนุนแผนปฏิบัติการเพื่อการ จัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด
4. กระทรวงอุตสาหกรรม	11. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและ การเหมืองแร่	17. การติดตามและตรวจสอบเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมและมลพิษในการประกอบกิจการ ตาม พ.ร.บ. แร่ พ.ศ.2510 และกิจกรรม ต่อเนื่อง 18. การดำเนินการตามกฎหมาย

ที่มา : ข้อมูลจากแบบสำรวจการติดตามประเมินผลการกระจายอำนาจ ประจำปีงบประมาณ 2547

หมายเหตุ : อบต. ยกเว้นภารกิจจากกรมโยธาธิการและผังเมือง ของกระทรวงมหาดไทย ไม่มีการถ่ายโอนให้กับ
อบต.อบจ. ยกเว้นภารกิจจาก กรมป่าไม้ กรมส่งเสริมการเกษตร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ไม่มีการถ่ายโอนให้กับ อบจ.

1.3. ความก้าวหน้าในการถ่ายโอนภารกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการดูแลศิลปวัฒนธรรม

จากรายงานความก้าวหน้าในการถ่ายโอนภารกิจในภาพรวมของ อบต. ปี พ.ศ. 2547 (ผลการศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร) ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม อบต. มีการถ่ายโอนแล้ว ประมาณ ร้อยละ 14.6 ยังไม่ได้ถ่ายโอน ร้อยละ 85.4 เทศบาล มีการถ่ายโอนแล้ว ร้อยละ 2.9 ยังไม่ได้ถ่ายโอน 97.1 ส่วน อบจ. ไม่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจ (รายละเอียดดูได้จากตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงความก้าวหน้าการถ่ายโอนภารกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ

ประเภทภารกิจ	การถ่ายโอนภารกิจ		
	ยังไม่ได้ถ่ายโอน	ถ่ายโอนแล้ว	รวมภารกิจ
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมฯ ข้อมูล จาก อบต.	1,580 (85.4)	271 (14.6)	1,851 (100)
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ข้อมูลจาก เทศบาล	461 (97.1)	14 (2.9)	475 (100)
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ข้อมูลจาก อบจ.	-	-	-

ที่มา : ทีมวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ.2547 ข้อมูลจาก อบต. จำนวน 110 แห่งและเทศบาล จำนวน 25 แห่ง ใน 11 จังหวัด (เขต 8 และเขต 9)

1.4. ภารกิจที่ท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนแล้วด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม²

1.4.1. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- กรมประมง
  - ภารกิจฝึกอบรมประชาชนทั่วไป (อบรมอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ)
- กรมป่าไม้
  - งานพัฒนาป่าชุมชน

² รายงานผลความก้าวหน้าการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยนเรศวร กรณีศึกษา 11 จังหวัด เขต 8 และ 9 ประจำปี พ.ศ.2547

- กรมส่งเสริมการเกษตร
  - การปรับปรุงฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 2. กระทรวงมหาดไทย
  - กรมการปกครอง
    - การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณะประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน
  - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
    - การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน (ที่ดินรกร้างว่างเปล่า)
- 3. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
    - การควบคุมไฟป่า
  - กรมควบคุมมลพิษ
    - งานติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษในท้องถิ่นของตน
    - การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติว่าด้วยการควบคุมมลพิษ
  - สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (โครงการ แผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด)
    - การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม / การมีส่วนร่วมของประชาชน
    - การเฝ้าระวังป้องกันสิ่งแวดล้อม
    - การฟื้นฟูและบำบัดสิ่งแวดล้อม
    - การศึกษาวิจัยเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม
    - งานสนับสนุนแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด
- 4. กระทรวงอุตสาหกรรม
  - กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่
    - การติดตามและตรวจสอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและมลพิษในการประกอบกิจการตาม พ.ร.บ. แร่ พ.ศ.2510 และกิจกรรมต่อเนื่อง
    - การดำเนินการตามกฎหมาย

1.4.2. เทศบาล

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- กรมประมง
  - การกักขังเชื้อโรคในปลา (อหิวาต์และโรคอื่นๆ)
- กรมป่าไม้
  - งานพัฒนาป่าชุมชน

2. กระทรวงมหาดไทย

- กรมการปกครอง
  - การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณะประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
  - การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน (ที่ดินรกร้างว่างเปล่า)

3. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- กรมควบคุมมลพิษ
  - การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติว่าด้วยการควบคุมมลพิษ
- สำนักกนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (โครงการแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด)
  - การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม / การมีส่วนร่วมของประชาชน
  - การเฝ้าระวังป้องกันสิ่งแวดล้อม
  - การฟื้นฟูและบำบัดสิ่งแวดล้อม
  - งานสนับสนุนแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

4. กระทรวงอุตสาหกรรม

- กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่
  - การติดตามและตรวจสอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและมลพิษในการประกอบกิจการตาม พ.ร.บ. แร่ พ.ศ.2510 และกิจกรรมต่อเนื่อง
  - การดำเนินการตามกฎหมาย

1.4.3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด

จากข้อมูลที่ได้รับแบบสำรวจข้อมูลกลับมาจาก อบจ. ของ 6 จังหวัด (อุตรดิตถ์ สุโขทัย ตาก พิจิตร เพชรบูรณ์ แพร่) ทั้งหมดไม่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.5. ข้อสังเกตและบทสรุป

การกระจายอำนาจและถ่ายโอนภารกิจด้านสิ่งแวดล้อม จากราชการส่วนกลางให้ อบต. เป็น 1 ใน 5 ภารกิจเป้าหมายตามแผนกระจายอำนาจ จากผลสำรวจข้อมูล อบต. ดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษา 9 แห่ง(ในปี 2548 เพิ่มขึ้นเป็น 10 แห่ง)ทั่วประเทศ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจ (สกก) ทั้ง อบต. เทศบาล และ อบจ. หน่วยงานท้องถิ่นส่วนใหญ่ (กว่าร้อยละ 85) ตอบว่า ไม่มีการถ่ายโอนภารกิจ มีเพียงส่วนน้อยที่ระบุว่าได้มีการถ่ายโอน นำข้อมูลส่วนนี้ไปเปรียบเทียบกับแผนถ่ายโอนภารกิจและข้อมูลจากราชการส่วนกลาง อาจจะได้ภาพที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ส่วนกลางระบุว่าได้ถ่ายโอนภารกิจหลายอย่างให้กับ อบต. ที่เป็นเช่นนั้นสะท้อนว่า ความเข้าใจของสองฝ่ายคลาดเคลื่อนหรือแตกต่างกัน

ประการหนึ่ง ภารกิจที่ถ่ายโอนอาจจะไม่เกี่ยวข้อง (irrelevance) กับ อบต. เช่น การป้องกันไฟป่า การบุกรุกพื้นที่สาธารณะ ฯลฯ ไม่เกี่ยวกับทุกหน่วยงานท้องถิ่น

ประการที่สอง เนื่องจากการถ่ายโอนนั้นอาจจะไม่มีเงินหรือบุคลากรติดตัว จึงดูเหมือนว่า “โอนปากเปล่า” ไม่มีการชี้แจง ไม่ได้ออกมาอบรมให้ความรู้ท้องถิ่น ดังนั้น อบต.จึงไม่รู้สึกรู้ว่ามีการถ่ายโอนภารกิจมาให้ ซึ่งในมุมมองของราชการส่วนกลางไม่ได้เตรียมการถ่ายโอน ไม่มีงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมการอบรมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการถ่ายโอน อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าบางรายการของภารกิจที่การถ่ายโอน อาจจะเป็นการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นทำได้ ทำนอง “มาร่วมทำด้วยกันก็ได้” – ในขณะที่ราชการส่วนกลางก็จะยังทำงานนั้นๆต่อไป (overlapping functions เช่น การควบคุมไฟป่า) ดังนั้น ในมุมมองของ อบต. จึงเห็นว่าไม่มีการถ่ายโอนภารกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจที่ “ไม่มีพื้นที่ชัดเจน” เช่น ไฟป่าอาจจะเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ ไม่แน่ไม่อน ไม่ใช่เหตุการณ์ประจำ ไม่มีรายได้ตามมา หรือไม่ชัดเจนว่าใครจะเป็นผู้ใช้บริการ ดังนั้น ผู้บริหาร อบต. จึงไม่เห็นว่าเป็นสำคัญ (พิจารณาในแง่ incentive และตามสภาพเป็นจริง) กิจกรรมที่ อบต. จะให้ความสำคัญคืองานบริการ ที่มีพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายชัดเจน ทำแล้วได้ชื่อเสียงได้ “คะแนน”หรือเกิดผลรายได้

ประการที่สาม ภารกิจที่ราชการถ่ายโอนมีลักษณะไม่สอดคล้องในแง่การบริหารของ อบต. (incentive incompatible) เช่น การตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับ ambient การรายงานข้อมูลสิ่งแวดล้อม ฯลฯ แม้ว่า มีประโยชน์และได้ “ข้อมูล/ความรู้” แต่ อบต. ไม่ใช่สถาบันทางวิชาการ อบต.ทำงานเน้นการให้บริการที่ประชาชนถูกใจและพอใจ

ประการที่สี่ ภารกิจที่สำคัญ (แต่ยังไม่ถูกถ่ายโอน) คือ การให้อำนาจกำกับควบคุม (environmental regulation) ณ แหล่งกำเนิดหรือต้นตอ เพื่อเรียกมาดำเนินการ ฟ้องร้อง จับปรับ ให้โรงงาน/สถานประกอบการแก้ไขปัญหา ฯลฯ ภารกิจเหล่านี้ อปท. ต้องการและมีความจำเป็น (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ environmental stress สูง)

2. กรณีศึกษาพื้นที่ถูกคุกคามสิ่งแวดล้อม

2.1. กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พื้นที่ที่ถูกภาวะคุกคามสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรม สภาพภาคอุตสาหกรรมของ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่หลายแห่ง มีโรงงานรวมกัน ประมาณ 1,421 โรงงาน มีเงินลงทุนรวมประมาณ 238,798.64 ล้านบาท มีคนงานประมาณ 192,298 คน (ดูรายละเอียดในตาราง 3)

ตารางที่ 3 แสดงสภาพเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โรงงานอุตสาหกรรม	จำนวนโรงงาน	เงินทุน (ล้านบาท)	คนงาน
นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน	88	29,283.34	27,590
นิคมอุตสาหกรรมบ้านหว้า (ไฮเทค)	104	41,343.38	33,602
นิคมอุตสาหกรรม สหรัตนนคร	43	18,962	15,000
เขตประกอบการอุตสาหกรรมแพคตอรีแลนวังน้อย	72	9,826.41	4,952
ชุมชนอุตสาหกรรม	121	35,848.80	26,882
ชื่อ บริษัท สวนอุตสาหกรรมโรจนะ จำกัด (มหาชน)			
โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่นอกนิคมอุตสาหกรรม และเขตประกอบการ	993	103,534.71	84,263
รวมทั้งหมด	1,421	238,798.64	192,289

ที่มา : รายงานสภาพเศรษฐกิจอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน 2548

ตารางที่ 4 แสดงโรงงานแยกตามอำเภอ

ลำดับ	อำเภอ	จำนวน	เงินทุน	ชาย	หญิง	รวม	แรงงาน
1	พระนครศรีอยุธยา	113	1,759,457,753	1,960	1,072	3,032	40,335.26
2	ท่าเรือ	48	2,252,716,116	1,329	1,069	2,398	64,656.6
3	นครหลวง	73	9,347,003,500	1,503	422	1,925	76,349.80
4	บางไทร	56	3,956,004,513	2,504	1,210	3,714	296,182.91
5	บางบาล	41	5,222,568,750	1,072	723	1,795	114,100.76
6	บางปะอิน	159	17,144,163,901	5,807	7,944	13,751	193,224.90
7	บางปะหัน	79	988,646,180	938	609	1,547	16,416.73
8	ผักไห่	29	165,090,000	332	287	619	5,475.40
9	ภาชี	15	105,500,000	152	130	282	6,435.37
10	ลาดบัวหลวง	56	1,361,071,255	1,410	751	2,161	30,525.91
11	วังน้อย	143	30,309,642,874	5,211	5,273	10,484	143,808.43
12	เสนา	90	4,994,202,598	6,531	14,053	20,584	110,291.67
13	บางซ้าย	16	290,874,750	296	151	447	11,326.46
14	อุทัย	193	61,759,023,606	27,444	20,917	48,361	581,814.49
15	มหาราช	15	99,382,307	173	93	266	2,570.45
16	บ้านแพรก	2	1,645,000	7	-	7	390.00
รวม		1,118	196,885,638,269	57,897	57,044	114,941	1,691,556.

ที่มา : รายงานอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2548

- องค์การบริหารส่วนตำบลคานหาม อำเภออุทัย

1. ข้อมูลทั่วไปของท้องถิ่น

ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์

ตำบลคานหาม เป็นหนึ่งในจำนวน 11 ตำบล ของ อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ประมาณ 10.097 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 6,310.625 ไร่

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	ตำบลธนู อำเภอกุ๋ย
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ตำบลอุทัย อำเภอกุ๋ย
ทิศใต้	ติดต่อ	ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ตำบลธนู อำเภอกุ๋ย และตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จำนวนหมู่บ้านและประชากร

ประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลคานหามส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นที่เข้ามาทำงานในสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จำนวนประชากรในท้องถิ่นจริง ๆ มีประชากร 5,236 คน (ตามทะเบียนบ้าน) จำนวนประชากรแฝงมีจำนวนมากประมาณเกือบแสนคน (ข้อมูลจาก ปลัด อบต.คานหาม) ซึ่งข้อมูลจำนวนประชากรแฝงทาง อบต.ยังไม่ได้มีการสำรวจอย่างจริงจัง ข้อมูลที่ได้เป็นการประมาณการจากจำนวน โรงแรม หอพัก และบ้านเช่าที่คนในท้องถิ่นเปิดให้เช่าเป็นที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนหมู่บ้านและประชากรแยกชายหญิงของตำบลคานหาม

หมู่	ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านคานหาม	97	248	239	487
2	บ้านโคกระวาง	109	252	276	528
3	บ้านหนองไม้ซุง	37	118	102	220
4	บ้านคานหาม	396	742	848	1,590
5	บ้านโคกมะยม(บ้านลาว)	104	185	194	379
6	บ้านโคกมะยม(บ้านลาว)	90	202	178	380
7	บ้านวังตามัน	49	105	104	209
8	บ้านวังตาแก้ว	53	105	107	212
9	บ้านโคกมะยม(บ้านลาว)	288	617	614	1,231
รวม		1,223	2,574	2,662	5,236

ที่มา : เอกสารบรรยายสรุปองค์การบริหารส่วนตำบลคานหาม 2547 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข)

หมายเหตุ : จำนวนประชากรที่แสดงในตารางเป็นประชากรตามทะเบียนบ้านที่อยู่ในพื้นที่ (ไม่ได้นับรวมจำนวนประชากรแฝง)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม (เขตสวนอุตสาหกรรมโรจนะ) รองลงมาคือการค้าขายและเกษตรกรรม

จากพื้นที่ของตำบลคานหามทั้งหมด 10.097 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 6,310.625 ไร่ เป็นพื้นที่ของเขตสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จำนวน 1,118 ไร่ คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 17.72 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยในปัจจุบันมีโรงงานของสวนอุตสาหกรรมโรจนะ ที่อยู่ในเขตของ อบต.คานหาม ประมาณ 70 โรงงาน (หมู่ 5 ต.คานหาม)และตั้งอยู่นอกเขตสวนอุตสาหกรรม 2 – 3 โรง

คณะผู้บริหารของท้องถิ่น

นางวันดี	มุสิกฤษ	นายก อบต.คานหาม
นางทองอยู่	งามสมวงษ์	รองนายก อบต.คานหาม
นายสุชาติ	เรืองโอชา	รองนายก อบต.คานหาม

พนักงานส่วนตำบล

นายขวัญยืน	ตรีอุโภชน์	ปลัด อบต.คานหาม
นางเสาวนีย์	กระจกเหลี่ยม	หัวหน้าส่วนการคลัง
นางอุไรวรรณ	พูลสัมฤทธิ์	หัวหน้าส่วนโยธา

รายได้ของ อบต.คานหาม ในปีงบประมาณ 2548 ประมาณ 46 ล้านบาท โดยแยกเป็นรายได้จัดเก็บเอง 27 ล้านบาท จากส่วนกลางจัดสรรมาให้ 19 ล้านบาท มีรายจ่ายประจำปีละ ประมาณ 10 ล้านบาท โดยจ่ายเป็นเงินเดือนและค่าจ้างของบุคลากรท้องถิ่น ประมาณ 70 กว่าคน ประมาณเดือนละ 5 แสนบาท

2. ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

จากสัดส่วนของพื้นที่ ร้อยละ 17.72 ในตำบล เป็นเขตของสวนอุตสาหกรรมโรจนะ และมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ ประมาณ 70 โรงงาน (เฉพาะในหมู่ 5 ต.คานหาม) ตั้งอยู่นอกเขตสวนอุตสาหกรรม 2 – 3 โรงงาน ย่อมมีปัญหามลพิษตามมาถึงแม้ทางส่วนของเขตอุตสาหกรรมโรจนะจะมีระบบดูแลแต่ก็ไม่มีความปลอดภัย เพราะยังมีผลกระทบที่ประชาชนได้รับและร้องเรียนมาเป็นระยะ แต่ก็ไม่รุนแรงนัก

ปัญหามลพิษที่ประชาชนร้องเรียน

ปัญหามลพิษทางอากาศ มีกลิ่นเหม็นออกมาจากในเขตอุตสาหกรรม และปัญหาเรื่องฝุ่นละออง (ฝุ่นละอองจากการคมนาคมขนส่งสินค้าและวัตถุดิบในการผลิต) ปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นส่วนใหญ่จะพบในช่วงฤดูร้อน แต่ไม่ทราบว่ามาจากโรงงานใด แต่ทางเขตสวนอุตสาหกรรมโรจนะก็มีการตรวจสอบสภาพอากาศ ทุก ๆ 6 เดือน จากสภาพของปัญหาเรื่องของมลพิษทางอากาศทั้งในเรื่องของกลิ่นและฝุ่นละออง ทาง อบต.คานหามได้จัดโครงการเมืองน่าอยู่ โดยการปลูกต้นไม้บริเวณถนน และพื้นที่สาธารณะปีละประมาณ 1 พันต้น

การถ่ายโอนภารกิจด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม

- ปัจจุบัน อบต.คานหาม ได้รับถ่ายโอนภารกิจด้านการดูแลอุตสาหกรรมในครัวเรือน จากอุตสาหกรรมจังหวัด (มีหนังสือมาแต่ไม่มีงานหรือหน้าที่ระบุให้ดำเนินการอย่างไร) ส่วนภารกิจด้านอื่น ๆ ยังไม่ได้รับการถ่ายโอน
- การจัดการขยะ ในเขตสวนอุตสาหกรรมทาง อบต.ไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวเพราะทางสวนอุตสาหกรรมเค้าจะมีระบบจัดการขยะภายในของเค้าเอง จัดระบบบำบัดน้ำเสีย และขยะมูลฝอย
- การจัดการขยะมูลฝอยในท้องถิ่น ปัจจุบัน อบต.คานหาม มีรถบรรทุกขยะจำนวน 2 คัน แต่ไม่มีที่ทิ้งขยะของตนเอง ปัจจุบันได้ไปที่ทิ้งในที่ของเอกชน ในเขต อบต.บ่อโพรง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ระยะทางประมาณ 8 – 10 กิโลเมตร) โดยเสียค่าใช้จ่ายเดือนละ 2 หมื่นบาท สำหรับบ่อที่นำขยะไปทิ้งนั้นเป็นบ่อที่เกิดจากเจ้าของที่ขายหน้าดิน และขายทราย ไม่ใช่บ่อที่เตรียมไว้สำหรับทิ้งขยะโดยเฉพาะ จึงไม่มีการบริหารจัดการดูแลระบบในการจัดการขยะที่ถูกต้อง ปัจจุบันตัวบ่อขยะนี้มีหลายท้องถิ่นที่มาใช้บริการนอกจาก อบต.คานหาม เท่าที่ทราบ ได้แก่ อบต.คูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และคาดว่าในอนาคตจะมีหลาย อบต. หันมาใช้บริการเนื่องจากยังสามารถรองรับปริมาณขยะได้จำนวนมาก
- ปัจจุบันปัญหาในเรื่องการจัดเก็บขยะของ อบต.คานหามเริ่มมีปัญหาเรื่อง ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น จำนวนรถบรรทุกขยะ 2 คันที่มีขนขยะไม่ทันในแต่ละวัน จึงมีขยะตกค้างส่งกลิ่นเหม็น (ในแต่ละวันรถหนึ่งคันจะต้องวิ่งสองเที่ยว)
- การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของ อบต.ส่วนใหญ่จะเป็นการประสานงานความร่วมมือ เช่น กรณีมีการร้องเรียนว่ามีกลิ่นเหม็นจากโรงงาน ทาง อบต.ต้องประสานไปที่อุตสาหกรรมจังหวัดให้เข้ามาตรวจสอบภายในนิคม ซึ่งก็จะใช้ระยะเวลาเวลานาน กว่าที่จะตรวจสอบรู้ผล ปัญหา นั้น ๆ ทางเขตสวนอุตสาหกรรมก็ดำเนินการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว
- ในปัจจุบัน ในการกำกับดูแลสิ่งแวดล้อมของ อบต.โดยใช้ ข้อบัญญัติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ พ.ร.บ.สาธารณสุข พ.ศ.2535 เป็นหลัก

ภาพที่ 1 สภาพบ่อขยะของเอกชนที่เปิดรับทิ้งขยะ

ปัญหาของท้องถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากชุมชนมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประกอบกับ อบต.คานหาม ไม่ได้ตั้งอยู่ในเขตควบคุมอาคาร ทำให้ อบต.ไม่สามารถเข้าไปดูแลจัดระเบียบ หอพัก หรืออาคารพาณิชย์ได้ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการวางผังเมือง เรื่องของการระบายน้ำเวลาฝนตกหนักมักจะมีน้ำท่วมขังและความไม่เป็นระเบียบของชุมชน การปล่อยของเสียต่าง ๆ ไม่มีการดูแลอย่างเป็นระบบ

ความพร้อมของท้องถิ่นในการกำกับดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

ถ้ามองถึงความพร้อมในการรับภารกิจด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ในเรื่องของงบประมาณทาง อบต.คานหาม สามารถรองรับภารกิจนี้ได้ แต่ขาดในเรื่องของตัวบุคลากรและเครื่องมือในการทำงาน ทาง อบต.ยังไม่มี เนื่องจากภารกิจในการถ่ายโอนงานด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อบต.คานหาม ไม่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจเลย ถ้าหากมีภารกิจถ่ายโอนลงมา ทาง อบต.คิดว่าสามารถดำเนินการได้ ได้แก่ การตรวจสอบ การเฝ้าระวังและการป้องกันปัญหามลพิษที่อาจจะเกิดขึ้น เพราะในปัจจุบันก็ได้มีการเฝ้าระวังป้องกันปัญหามลพิษอยู่แล้ว ถ้าได้ภารกิจถ่ายโอนงานด้านนี้มาเสริมจะทำให้การทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของ อบต.มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่น

ภาพที่ 2 การสำรวจข้อมูล อบต.คานหาม

- องค์การบริหารส่วนตำบลธนู อำเภออุทัย

1. ข้อมูลทั่วไปของท้องถิ่น

ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์

องค์การบริหารส่วนตำบลธนู จัดอยู่ในชั้น อบต.ขนาดใหญ่ โดยสภาพของพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองธรรมชาติไหลผ่าน 1 สายคือ คลองข้าวเม่า ลักษณะบ้านเรือนราษฎรตั้งอยู่ตามแนวถนนและแนวคลอง มีพื้นที่ทั้งหมด 7,068 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,417.50 ไร่ จำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน ที่ทำการ อบต.ปัจจุบันกำลังดำเนินการก่อสร้าง คาดว่าในปี 2549 จะแล้วเสร็จ

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	ติดต่อ	ตำบลคานหาม อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประชากรในท้องถิ่น

ประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลธนูมีจำนวนทั้งสิ้น 4,643 คน โดยแยกเป็นเพศชาย จำนวน 2,267 คน เพศหญิง จำนวน 2,376 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,363 ครัวเรือน ประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลส่วนใหญ่เป็นต่างถิ่นที่ย้ายเข้ามาทำงานในเขตสวนอุตสาหกรรมโรจนะ มีจำนวนประชากรแฝงหลายหมื่นคน แต่ไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัดเพราะยังไม่เคยมีการสำรวจข้อมูลอย่างจริงจัง ข้อมูลที่ได้เป็นการประมาณการของท้องถิ่น

ตารางที่ 6 แสดงกลุ่มอายุของประชากรแยกเพศชายหญิงของตำบลธนู

กลุ่ม	ช่วงอายุ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1	แรกเกิด – 3 ปี	178	188	366	7.88
2	4 ปี – 6 ปี	209	223	432	9.30
3	7 ปี – 12 ปี	235	245	480	10.34
4	13 ปี – 14 ปี	310	319	629	13.55
5	15 ปี – 18 ปี	326	337	663	14.28
6	19 ปี – 50 ปี	296	306	602	12.96
7	51 ปี – 60 ปี	322	345	667	14.37
8	61 ปี ขึ้นไป	391	413	804	17.32
รวม		2,267	2,376	4,643	100.00

ที่มา : เอกสารบรรยายสรุปองค์การบริหารส่วนตำบลธนู 2546 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ในเขตพื้นที่ของ อบต.ธนู มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ประมาณ 35 โรงงาน (อยู่ในเขตสวนอุตสาหกรรมโรจนะ) ครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 40 ประกอบอาชีพธุรกิจค้าขาย รองลงมา ร้อยละ 26 ประกอบอาชีพรับจ้าง และร้อยละ 21 เป็นพนักงานห้างร้านของเอกชน

บุคลากรของท้องถิ่น

นายสมยศ	ขอพร	นายก อบต.ธนู
นายธงชัย	คุ้มชาติ	ปลัด อบต.ธนู
พนักงาน	จำนวน	15 คน
ลูกจ้างประจำ	จำนวน	7 คน
ลูกจ้างชั่วคราว	จำนวน	30 คน

รายได้ของ อบต.ธนู ในปีงบประมาณ 2548 ประมาณ 29 ล้านบาท โดยแยกเป็นรายได้จัดเก็บเอง 12 ล้านบาท จากส่วนกลางจัดสรรมาให้ 17 ล้านบาท ซึ่งรายได้ของ อบต.ไม่พอเพียงต่อความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่นในปัจจุบัน

- ค่าใช้จ่ายประจำ ประมาณ 14 ล้านบาท
- งบพัฒนาท้องถิ่น ประมาณ 5 ล้านบาท

2. ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของ อบต.ธนู ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบจะเกิดจากภาคอุตสาหกรรมเป็นอันดับแรก (มีโรงงานตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จำนวน 35 โรงงาน) รองลงมาคือจากชุมชนที่พักอาศัย และของเสียจากการทำการเกษตร

ในเรื่องการถ่ายโอนภารกิจด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทาง อบต.ธนู ไม่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจมาให้ ดังนั้นบทบาทหน้าที่ ของ อบต.ที่จะเข้าไปดูแลในด้านสิ่งแวดล้อมทาง อบต.จะยึดตามข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ พ.ร.บ.สาธารณสุข พ.ศ.2535 เป็นหลัก ในการบริหารจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหามลพิษที่ประชาชนร้องเรียน

ปัญหามลพิษทางน้ำและมลพิษทางอากาศ (กลิ่นเหม็นและฝุ่นละออง) ปัญหาเหล่านี้จะมีในลักษณะนาน ๆ เกิดขึ้นทีและเป็นมลพิษอยู่ชั่วคราว (ระยะเวลาไม่นานก็จะหายไปเอง) เมื่อประชาชนร้องเรียนทาง อบต.เองไม่มีความสามารถที่จะเข้าไปตรวจสอบปัญหาเอง สิ่งที่ได้คือการนำตัวอย่างน้ำไปให้หน่วยงานของจังหวัดช่วยตรวจสอบ หรือมีการประสานงานกับอุตสาหกรรมจังหวัดให้เข้ามาตรวจสอบ แต่ขั้นตอนการตรวจสอบใช้เวลานาน บางครั้งปัญหาหรือมลพิษนั้นได้หายไปแล้วจนไม่สามารถที่จะตรวจจับอะไรได้ ปัญหาเรื่องฝุ่นละออง ในปัจจุบันเป็นปัญหาอย่างมาก ฝุ่นไม่สามารถนำมาใช้บริโภคได้แล้ว

การดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน

การจัดการขยะมูลฝอยในท้องถิ่นทาง อบต.ธนู มีรถบรรทุกขยะจำนวน 3 คัน ปัจจุบันปัญหาในเรื่องการจัดเก็บขยะของ อบต. เริ่มจะมีปัญหาเรื่องของปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีประชากรย้ายถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยจำนวนมากขึ้น(ประชากรแฝงจากแรงงานในภาคอุตสาหกรรม) บ่อทิ้งขยะเริ่มจะเต็มคาดว่าจะสามารถรองรับขยะ ได้อีก 2- 3 ปีเท่านั้น

การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของ อบต.ส่วนใหญ่จะเป็นการประสานงานความร่วมมือ เช่น กรณีมีการร้องเรียนว่ามีกลิ่นเหม็นจากโรงงาน ทาง อบต.ต้องประสานไปที่อุตสาหกรรมจังหวัด ให้เข้ามาตรวจสอบภายในนิคม ซึ่งก็จะใช้ระยะเวลาานาน กว่าตรวจสอบรู้ผล ปัญหาหนึ่ง ๆทางเขตสวนอุตสาหกรรมก็ดำเนินการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

ในปัจจุบัน ในการกำกับดูแลสิ่งแวดล้อมของ อบต.ทำโดยใช้ ข้อบัญญัติท้องถิ่น และ พ.ร.บ. สาธารณสุข พ.ศ.2535 เป็นหลัก

ภาพที่ 3 บ่อขยะและเครื่องจักรในการฝังกลบหลุมขยะ อบต.ธนู

ปัญหาของท้องถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากชุมชนมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประกอบกับทาง อบต.ไม่มีอำนาจที่จะเข้าไปดูแลควบคุมการก่อสร้างหรือการวางผังเมืองของท้องถิ่นได้ (ปัจจุบันในพื้นที่ของ อบต.ธนู มีเพียง 2 หมู่บ้านจากจำนวนทั้งหมด 12 หมู่บ้าน ที่สามารถเข้าไปดูแลควบคุมอาคารได้เพราะอยู่ในเขตควบคุมอาคาร)

สภาพของสังคมในท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากสังคมชนบทประกอบอาชีพทางการเกษตรไปเป็นสังคมเมืองอุตสาหกรรม ผู้คนมีความห่างเหินกันมากขึ้น มีความเห็นแก่ตัว มีคนต่างถิ่นเข้ามาอยู่ในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น มีการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ มีปัญหากระทบกระทั่งกันระหว่างบ้านใกล้เคียงทำให้ทาง อบต.มีความลำบากใจในการทำงานในปัจจุบัน

ประชาชนในท้องถิ่นยังไม่ให้ความสนใจให้ความสำคัญเรื่องสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร ทั้งในเรื่องของการรักษาความสะอาดในชุมชน การทิ้งขยะไม่เป็นที่ ถึงแม้ทาง อบต.พยายามจัดหาถังขยะไว้บริการเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปีแต่ ก็ยังมีคนมักง่ายไม่ทิ้งขยะลงถังเป็นปัญหาในการจัดเก็บขยะของ อบต.

ความพร้อมของท้องถิ่นในการกำกับดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

ในปัจจุบันทาง อบต.ธนูเอง ในเรื่องของการดูแลในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ที่สามารถดำเนินการได้ก็จะเป็นในเรื่องของการดูแลเรื่องขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นเท่านั้น ในส่วนของเขตอุตสาหกรรมทาง อบต.ยังไม่มีอำนาจเข้าไปดูแลกิจการเหล่านี้ได้ เพราะยังไม่มีมีการถ่ายโอนภารกิจมาให้กับทาง อบต.อย่างชัดเจน หากในอนาคตจะมีการถ่ายโอนภารกิจมา อบต. ตอบว่ามีความสนใจและจะให้ความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว อบต.อยากจะมี บุคลากร เครื่องมือ ในการทำงาน เนื่องจากเวลาเกิดมีปัญหาหลายภาวะ ประชาชนก็มักจะมาร้องเรียนกับทาง อบต.เป็นหน่วยงานแรก แต่ในสภาพปัจจุบัน อบต. ยอมรับว่ายังไม่มีความสามารถเข้าไปบังคับหรือควบคุมทางโรงงานอุตสาหกรรมได้ ทำได้ก็เพียงการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาตรวจสอบ ซึ่งก็จะใช้เวลานานกว่าจะทราบผล จนปัญหาเหล่านั้นทาง เขตอุตสาหกรรมได้ทำการบำบัดไปเสร็จแล้ว ก็ไม่สามารถตรวจสอบหาอะไรสาเหตุของปัญหาได้

ภาพที่ 4 การสำรวจข้อมูล อบต.ธนู

- สรุปผลจากกรณีศึกษา

การศึกษาในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กรณี อบต. คานหาม และ อบต.ธนู ซึ่งมีนิคมอุตสาหกรรมโรจนะไปตั้ง มีโรงงานหลายสิบแห่ง มีแรงงานทำงานหลายหมื่นคน มีการขนส่ง (พนักงาน) จำนวนนับพันคัน/เที่ยวในแต่ละวัน และมีธุรกิจที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ ร้านอาหารสถานบันเทิงจำนวนมาก ในแง่เศรษฐกิจทำให้ อบต. ทั้งสองแห่งเจริญก้าวหน้า แต่ภาระด้านสิ่งแวดล้อมก็สูงเช่นเดียวกัน และเห็นได้ชัดว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม (ขยะ) ยังตามไม่ทัน เนื่องจากไม่มีพื้นที่ทิ้งขยะไม่ได้เตรียมการไว้ ทางออก (อย่างง่าย) คือ ผลักภาระให้ภาคเอกชน โดยจ้างให้ขนและกำจัดขยะ โดยใช้บ่อขยะเอกชน ซึ่งมีได้เป็นบ่อฝังกลบที่ถูกต้องลักษณะ – การจัดการที่ต่อมาตรฐานมีผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ อาจจะไม่เสียหายนี่ชัดเจน ความจริงบ่อขยะเอกชนได้ก่อปัญหาบกพรองและความรำคาญ ถึงแม้มีข้อร้องเรียนจากชาวบ้านและอบต.ก็ทราบปัญหา แต่การเรียกร้องฟ้องร้องและพิสูจน์การละเมิดเป็นเรื่องยาก ปัญหาสิ่งแวดล้อม (กลิ่น น้ำเสีย) ไม่ได้เกิดขึ้นทุกวัน (วันที่ลมแรงพัดพากลิ่นออกไป จึงไม่เป็นปัญหาเรื่องกลิ่น ทำนอง

เดียวกัน ปัญหาน้ำเสีย-ไม่ได้เกิดขึ้นทุกวัน และโรงงานสามารถ “ซ่อน” ปัญหาหากมีหน่วยงานมาตรวจสอบ เช่น ไม่ปล่อยน้ำเสีย หรือเจือจางด้วยน้ำดีปริมาณมาก ก็ไม่เป็นปัญหา แต่ในวันอื่นๆ โรงงานก็อาจจะไม่ทำเช่นนี้เพื่อลดต้นทุน) สิ่งที่ อบต. คานหาม และ อบต.ธนู ทำได้เมื่อเกิดปัญหาร้องเรียนหรือข้อสงสัยการปล่อยน้ำเสีย คือ การแจ้งให้หน่วยราชการส่วนกลางตรวจสอบ หรือส่งตัวอย่างน้ำเสียให้ตรวจ ซึ่งเป็นการทำงานขั้นต้น (passive role) กว่าหน่วยราชการส่วนกลางมาตรวจสอบ ปัญหานี้ก็อาจจะบรรเทาเบาบางหรือเจือจาง ในขณะที่ อบต. ทั้งสองแห่งต้องการมีบทบาทและภารกิจกำกับดูแลมลพิษ ณ แหล่งกำเนิด บทเรียนในกรณีนี้คือ กรณีพื้นที่ environmental stress สูง และ อบต. นั้นๆมีความพร้อมด้านกำลังคน มีฐานะเศรษฐกิจดี ควรจะเปิดโอกาสถ่ายโอนงานกำกับควบคุมสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นผลดีต่อส่วนรวม กล่าวคือ อบต. มีความตั้งใจทำงานเพราะมีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ “ให้บริการ คือ แก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ได้คะแนน เพิ่มรายได้ (ค่าปรับหรือค่าธรรมเนียม) ทั้งนี้ในกระบวนการถ่ายโอนภารกิจด้านสิ่งแวดล้อม ควรจะมีการฝึกอบรม ทำโครงการนำร่องในบางพื้นที่ ข้อเสนอเชิงสถาบันคือ ควรจะมีโปรแกรมการถ่ายโอนภารกิจกำกับดูแลสิ่งแวดล้อม ณ แหล่งกำเนิด เพื่อให้ อบต. ที่เกี่ยวข้องกำกับควบคุมโรงงาน/สถานประกอบการได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยการมอบอำนาจ (delegation of power) จากหน่วยราชการส่วนกลางให้กับ อบต. ที่เข้าร่วมโครงการนำร่อง พร้อมกับให้การอบรมความรู้การกำกับดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ การสร้างฐานข้อมูลสิ่งแวดล้อม และสร้างเครื่องชี้วัดคุณภาพสิ่งแวดล้อม

● ความริเริ่มด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

แผนนวัตกรรมและความคิดริเริ่มของ อบต. ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่รายงานนี้ให้ความสนใจ โดยศึกษากรณีตัวอย่างเทศบาลนครพิษณุโลก ซึ่งถือเป็นตัวอย่างชั้นนำที่ประสบความสำเร็จและได้รับรางวัลการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี กิจกรรมที่ได้ริเริ่ม คือ โครงการคัดแยกขยะการรีไซเคิลขยะร่วมกับประชาคมและธุรกิจรีไซเคิล การพัฒนาระบบฝังกลบที่ถูกต้องลักษณะ รวมทั้งการเตรียมการล่วงหน้า (จัดหาพื้นที่ทิ้งขยะขนาดใหญ่ กว่า 200 ไร่ ในบริเวณที่ห่างไกลจากชุมชน ถึงกระนั้นก็ตามยังมีข้อร้องเรียนจากประชาชนเป็นครั้งคราวว่าก่อเหตุรำคาญหรือการปนเปื้อนของน้ำเสียจากบ่อขยะ ที่กล่าวมานี้สะท้อนว่า ถึงแม้เป็นตัวอย่างการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ก็มิได้หมายความว่า ปลอดภัย 100% ไม่มีผลข้างเคียง ไม่ก่อให้เกิดรำคาญต่อประชาชน) จากการศึกษากรณีนี้ขอตั้งเป็นข้อสังเกตว่า ปัจจัยสถาบัน (institutional factors) นับว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดนวัตกรรมหรือความก้าวหน้า

1. ความคิดริเริ่มและการผลักดันของฝ่ายบริหารท้องถิ่น

2. ความรู้ทางวิชาการ (รวมทั้งอาจเป็นความโชคดี) ที่เทศบาลนครพิษณุโลก ได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการจากรัฐบาลเยอรมนี นำเทคโนโลยีการจัดการขยะจากต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ (รวมทั้งค้นคิดวิธีการใหม่ๆตามสภาพไทยๆ) นอกจากนี้จะเห็นว่า การทำงานของผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศให้ความสำคัญของ “ความรู้” “ข้อมูล” และศาสตร์การบริหาร (management science) ในกระบวนการทำงาน เช่น บันทึกข้อมูลขยะโดยชั่งน้ำหนักบรรทุกขยะทุกเที่ยว เพื่อควบคุมต้นทุน (cost containment) และกำกับการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างค่า benchmark หรือเครื่องชี้วัดเป็นตัวเปรียบเทียบ เพื่อจะตรวจจับการทำงานที่ด้อยประสิทธิภาพ บทเรียนอีกประการหนึ่งจากกรณีศึกษานี้คือ เมื่อหน่วยงานท้องถิ่นทำงานอย่างตั้งใจ จนได้รับรางวัลชื่อเสียง เป็นตัวอย่างชั้นนำ ก็สามารถนำเงินรางวัลที่ได้กลับมาเสริมการทำงาน เป็น “กำไรสองต่อ”

2.2. กรณีศึกษาเทศบาลนครพิษณุโลก

1. กรณีตัวอย่างการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

เทศบาลนครพิษณุโลก เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ของจังหวัดพิษณุโลก มีรายได้ประมาณ 312 ล้านบาท ในเขตเทศบาลประกอบด้วยชุมชนจำนวน 41 ชุมชน มีครัวเรือนทั้งหมดประมาณ 14,530 ครัวเรือน มีประชากรประมาณ 45,596 คน³ ในแต่ละวันมีปริมาณขยะที่ต้องจัดเก็บ 80-100 ตัน/วัน โดยทางเทศบาลมีรถจัดเก็บขยะ 15 คัน สำรอง 3 คัน รวมเป็น 18 คัน ซึ่งสามารถจัดเก็บขยะได้ทั้งหมดในแต่ละวัน

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลกแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่

- กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ดูแลเรื่องและบริหารงานการจัดเก็บขยะและการรักษาความสะอาดในเขตเทศบาล
- กองช่างโยธา ดูแลในส่วนของการขนถ่ายขยะและการบริหารจัดการหลุมฝังกลบขยะ

การคัดแยกขยะทางเทศบาลฯ ได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยแบ่งตามชุมชน การรณรงค์ให้ประชาชนหันมาช่วยกันคัดแยกขยะ มีการประเมินผลติดตามความก้าวหน้ารายครัวเรือนว่าชุมชนไหนมีจำนวนครัวเรือนที่ทำการคัดแยกขยะมีปริมาณเท่าไร และครัวเรือนที่ไม่ได้คัดแยกขยะมีปริมาณเท่าไร เป็นต้น

³ ผลการสำรวจข้อมูลครัวเรือนแบบสำมะโน พ.ศ.2547 โดยความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครพิษณุโลก ร่วมกับคณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตารางที่ 7 แสดงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์หลัก	ยุทธศาสตร์ย่อย	แนวทางการพัฒนา	โครงการ
บริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืน	1 ด้านพื้นที่สีเขียว สวนสาธารณะสถานที่ พักผ่อนหย่อนใจ	1.เพิ่มพื้นที่สีเขียว สวนสาธารณะ	1.ปลูกป่าปลูกต้นไม้ 2.ก่อสร้างสวนสาธารณะฯ 3.พัฒนาและดูแลสวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อน ฯ
	2 ด้านระบบบำบัดน้ำเสีย	1.จัดการระบบบำบัดน้ำเสีย	1.รวบรวมและบำบัดน้ำเสียฝั่ง ตะวันออก(บึงหนองอีแต๋มา) 2.ก่อสร้างระบบรวบรวมน้ำเสีย ฝั่งตะวันตก
	3 พัฒนาระบบป้องกันและ แก้ไขปัญหาหน้าท่วม	1.พัฒนาระบบป้องกันและ แก้ไขปัญหาหน้าท่วม	1.ก่อสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม 2.ก่อสร้างสถานีสูบน้ำ 3.ปรับปรุงระบบระบายน้ำ
	4 ด้านการจัดการขยะมูล ฝอย	1.การจัดการระบบการกำจัด ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	1.ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย (ถังกรองไร้อากาศ) สถานีขน ถ่ายขยะ 2.ก่อสร้างบ่อฝังกลบขยะ (ส่วน ที่ 2) และบ่อบำบัดน้ำชะขยะ พร้อมอาคารเก็บวัสดุและ อุปกรณ์ บ่อฝังกลบขยะ เทศบาล ฯ (ต.บึงกอก) 3.กำจัดขยะแบบเชิงกลชีวภาพ MBT 4.ก่อสร้างระบบกำจัดสิ่งปฏิกูล (แห่งใหม่) 5.ปรับปรุงสถานีฝังกลบขยะ
		2.เพิ่มประสิทธิภาพด้านการ จัดการขยะมูลฝอย	1.จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการรักษา ความสะอาดเทศบาล ฯ 2.พัฒนาระบบบำรุงรักษา เก็บขนขยะมูลฝอย 3.พัฒนาระบบรักษาความ สะอาด 4.พัฒนาระบบเก็บรวบรวม มูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลก 5.จ้างเหมาเอกชนบริการจัดการ ขยะมูลฝอยของเทศบาลนคร พิษณุโลก

ยุทธศาสตร์หลัก	ยุทธศาสตร์ย่อย	แนวทางการพัฒนา	โครงการ
	5 ด้านควบคุมมลพิษ	3.ส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการจัดการขยะมูลฝอย 1.ควบคุมและป้องกันปัญหามลพิษ 1.อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ	1.รณรงค์สร้างจิตสำนึกและสร้างเครือข่ายในการจัดการสิ่งแวดล้อม 2.แลกเปลี่ยนประสบการณ์เครือข่ายสิ่งแวดล้อม 3.ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม 4.จัดการขยะมูลฝอยชุมชนเมืองโดยชุมชน 1.รณรงค์ ควบคุมและป้องกันมลพิษ 1.อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ 2.รณรงค์ประชาสัมพันธ์สิ่งแวดล้อม 3.เสริมสร้างความเข้มแข็งและสนับสนุนกิจกรรมสิ่งแวดล้อมชุมชน 4.รักษ้ำบ้านรักษ์ชุมชน (หน้าบ้านหน้ามอง)

ที่มา : แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เทศบาลนครพิษณุโลก (พ.ศ.2548-2552)

2. การดำเนินการฝังกลบขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

เทศบาลนครพิษณุโลก ได้เลือกวิธีกำจัดขยะมูลฝอยแบบ Sanitary Landfill โดยจัดซื้อที่ดินขนาด 224.239 ไร่ ตั้งอยู่บริเวณบ้านบึงกอก หมู่ที่ 1 ตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลกโดยมีระยะทางห่างจากเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ไปทางทิศตะวันตกของตัวเมืองประมาณ 35 กิโลเมตร โดยเปิดใช้งานตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2542 เป็นต้นมา

การกำจัดขยะมูลฝอย โดยวิธี Sanitary Landfill เป็นระบบการกำจัดขยะโดยนำขยะมูลฝอยไปฝังหรือถมในที่ลุ่มโดยไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน การกำจัดมูลฝอยด้วยวิธีนี้เป็นกำจัดขยะมูลฝอยที่ทำได้ไม่ยาก การลงทุนรวมทั้งค่าดำเนินการค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับการกำจัดด้วยวิธีอื่น ๆ และสามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้เกือบทุกชนิด นอกจากนั้นเมื่อดำเนินการเสร็จแล้วยังสามารถใช้ที่ดินเป็นประโยชน์อื่น ๆ เช่น ทำสนามกีฬา สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ เป็นต้น

2.1 องค์ประกอบต่าง ๆ ในสถานที่ฝังกลบขยะ

งานอาคาร ประกอบด้วย

1. อาคารสำนักงาน
2. อาคารชั่งน้ำหนัก
3. โรงงานปุ๋ยหมัก
4. โรงซ่อมบำรุงเครื่องจักร
5. อาคารบ้านพัก
6. รั้วรอบพื้นที่

งานโยธา ประกอบด้วย

1. พื้นที่ฝังกลบขยะ บ่อรับน้ำฝนภายใน
สถานี่ฝังกลบขยะ
2. ถนนภายใน
3. ระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย
4. ระบบระบายน้ำฝน
5. บ่อตรวจสอบน้ำเสีย
6. ระบบประปาภายใน

เครื่องจักรกล ประกอบด้วย

1. ระเบิดดินตะขบ (Bulldozer)
2. รถขุดดินตะขบ (Excavator)
3. รถบดอัดขยะฯ (landfill Compactor)
4. รถบรรทุกตม (Dump truck)
5. รถยนต์บรรทุกน้ำ
6. เครื่องสูบน้ำ
7. รถยนต์กระบะ
8. รถกระบะบรรทุกเชื้อเพลิงและขนงาน

บุคลากร

1. วิศวกรโยธา หรือวิศวกรสุขาภิบาล
2. เจ้าหน้าที่ประจำเครื่องชั่งน้ำหนัก
3. เจ้าหน้าที่ควบคุมการทำงานฝังกลบขยะ
4. ช่างเครื่องยนต์
5. พนักงานขับรถเครื่องจักรกล
6. เจ้าหน้าที่ดูแลระบบระบายน้ำและตรวจสอบคุณภาพน้ำ
7. คนงานทั่วไป
8. ยาม

งบประมาณ (ของเทศบาลนครพิษณุโลก)

1. ค่าที่ดิน	5.93	ล้านบาท
2. ค่าก่อสร้างโครงการ	31.70	ล้านบาท
3. ค่าเครื่องจักร	23.84	ล้านบาท
4. ค่าปรับปรุงก่อนใช้งาน 8 ส่วน ๆ ละ	3.00	ล้านบาท
5. ค่าใช้จ่าย	385	ล้านบาท

การก่อสร้างระบบและหลักการ

1. การวางแผน
2. สำรวจข้อมูลเบื้องต้น เช่น ปริมาณขยะที่ต้องรองรับต่อวัน
3. ความเหมาะสมของสถานที่กำจัดมูลฝอย
4. ความพร้อมต่าง ๆ ทั้งสภาพแวดล้อม งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์
5. แหล่งรองรับน้ำเสียหลังจากผ่านการบำบัดแล้ว
6. จัดซื้อที่ดินใหม่เพิ่ม 43 ไร่ 2 งาน 51 ตารางวา เป็นเงิน 2,251,179.- บาท

2.2 ขนาดของพื้นที่บ่อ

เปิดพื้นที่บ่อฝังกลบให้น้อย แต่สามารถรองรับปริมาณขยะได้ประมาณ 1-2 ปี

หลักเหตุผล

1. เพื่อลดปริมาณน้ำเสียที่จะนำไปบำบัดให้น้อยที่สุด
2. เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณค้ำค่าการลงทุน
3. เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหาย เนื่องจากคันดินมักเสียหายเมื่ออายุเกิน 2 ปี

2.3. การก่อสร้างชั้นฐานบ่อ

1. พื้นบ่อขยะจะต้องก่อสร้างให้แข็งแรงเพียงพอที่จะรับน้ำหนักขยะโดยใช้ดินเหนียวบดอัดแน่นหนาไม่น้อยกว่า 0.60 เมตร โดยบดอัดที่ละชั้น ชั้นละไม่เกิน 0.30 เมตร พร้อมปรับระดับให้มีความลาดเอียง 1.0 % (Slope) ตามแนวการไหลของน้ำให้ลงท่อที่จะวาง
2. ก่อสร้างคันดินด้วยดินเหนียวบดอัดโดยรอบบริเวณที่จะทิ้งขยะความสูงที่เหมาะสมคือ 3.50 – 4.00 เมตร
3. ปูแผ่น HDPE หนาไม่น้อยกว่า 1.5 มม. ให้ทั่วพื้นบ่อและคันดินด้านใน
4. วางท่อรับน้ำเสียโดยใช้ท่อ HDPE (High Density Polyethylene) ขนาดไม่น้อยกว่า 6 - 8 นิ้ว เจาะรูขนาด 1 ซม. ระยะห่าง 10 ซม. โดยรอบด้านบนและด้านข้าง โดยพยายามวางแนวการรับน้ำเสีย ให้กระจายทั่วพื้นบ่อและให้มีความลาดเอียงไม่น้อยกว่า 1 % เพื่อรวบรวมน้ำเสียจากขยะส่งไปยังบ่อบำบัดน้ำเสียสำหรับปลายทางที่ด้านนอกควรวางให้ทะลุคันดินออกมาเพื่อให้แก๊สระบายและ

บำรุงรักษาได้ ล้างทำความสะอาดท่อในภายหลังและควรมีฝาปิดปลายท่อป้องกันสิ่งอุดตัน

5. ปลุกหญ้าปกคลุมคันดินด้านนอกพื้นบ่อและคันดิน ชั้นต่อมาด้วยกรวดหรือหินหนาไม่น้อยกว่า 20 ซม. เพื่อให้การระบายน้ำเสียจากขยะได้ดีพร้อมทั้งเป็นการป้องกันการแตกแยกของชั้นดินเหนียวจากผิวหน้าดินแห้ง
6. ปกคลุมชั้นหินต่อมาด้วยแผ่น Geotextile ให้ทั่วพื้นบ่อและคันดินเพื่อป้องกัน
7. ชั้นบนสุดเป็นแผ่น Geotextile เป็นตัวกรองน้ำเสียพร้อมช่วยด้านความแข็งแรงของชั้นฐานดิน,หิน
  - ชั้นถัดไป จะเป็นกรวดหรือหินซึ่งจะเป็นส่วนให้น้ำเสียระบายเข้าสู่ท่อ HDPE ที่เจาะรูรับน้ำเสียได้สะดวก
  - ชั้นที่ 3 เป็นแผ่น HDPE ป้องกันการซึมผ่านน้ำเสียลงสู่ใต้ดิน
  - ชั้นที่ 4 เป็นดินเหนียวบดอัดแน่นป้องกันการซึมผ่านน้ำเสียอีกชั้นหนึ่งคันดินเหนียวจะช่วยในการป้องกันขยะกระจายออกนอกพื้นที่และป้องกันน้ำฝนจากภายนอกไหลเข้าบ่อขยะและป้องกันน้ำเสียจากขยะไหลออกนอกบ่อ จำเป็นต้องมีการวางท่อรับน้ำเสียโดยใช้ท่อ HDPE เพื่อระบายน้ำเสียให้ออกจากบ่อให้เร็วที่สุด และเนื่องจาก Leachate มีค่าความเป็นกรดสูงจึงต้องใช้ท่อที่ป้องกันการกัดกร่อนและรับน้ำหนักของขยะได้ คือ ท่อ HDPE

เหตุผล : เพื่อป้องกันน้ำเสียไปปนเปื้อน (Contaminate) น้ำใต้ดินซึ่งจะอธิบายตามลำดับตั้งแต่ชั้นบนสุดลงชั้นล่างสุด ดังนี้

2.4 ระบบระบายน้ำ

ควรมีการวางระบบแยกน้ำฝนที่ตกนอกบ่อขยะที่ใช้งานโดยชุดร่องระบายดักน้ำฝนรอบพื้นที่บ่อแล้วรวมไปสู่แหล่งน้ำด้านอื่น เช่น บ่อเก็บน้ำฝน แม่น้ำ คูคลอง โดยแยกออกจากระบบน้ำเสียที่ปนน้ำชะขยะสำหรับน้ำเสียภายในบ่อที่ใช้งานควรมีท่อรวบรวมเก็บน้ำเสียเข้าสู่บ่อบำบัด โดยเมื่อระบายน้ำเสียออกสู่คันดินต้องพยายามไม่ให้มีการรั่วซึมออกนอกระบบของน้ำเสีย

เหตุผล : เพื่อป้องกันน้ำฝนไหลไปรวมกับน้ำเสีย ทำให้เพิ่มภาระน้ำเสียที่ต้องบำบัดต้องระวังการปนเปื้อน (Contaminate) ทุกขั้นตอน

2.5 ระบบบำบัดน้ำเสีย

1. ก่อสร้างบ่อรับน้ำเสียให้มีปริมาตรรับน้ำเสียได้เพียงพอ
2. เสริมระบบบำบัดน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงเทคนิคที่ง่ายและต้นทุนการดำเนินการต่ำ

เหตุผล

- ต้องมีการบำบัดน้ำเสียจากขยะ(Contaminate)
- เพิ่มขีดความสามารถในการบำบัดน้ำเสียให้มีคุณภาพดีที่สุดในก่อนปล่อยสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ
- ระบบถนนและจราจรภายใน
- ก่อสร้างถนนทางเข้าและถนนรอบบ่อให้แข็งแรง
- มีระบบระบายน้ำออกจากผิวจราจร

ทางเข้าบ่อขยะจะมีรถเข้าออกจำนวนมากโดยเฉพาะในฤดูฝน ถ้าถนนไม่แข็งแรงจะเกิดปัญหาในการเข้าขยะได้เพื่อเป็นการป้องกันอุบัติเหตุ และช่วยให้รถบรรทุกขยะไม่ชำรุดเสียหาย

2.6 ระบบตรวจสอบคุณภาพน้ำใต้ดิน

เจาะบ่อน้ำบาดาลพร้อมฝังท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 4 นิ้ว ให้ลึกถึงระดับน้ำใต้ดินในฤดูแล้ง โดยรอบบ่อขยะทั้งนี้ก็เพื่อตรวจสอบระบบการซึมน้ำของบ่อขยะ ว่ามีการปนเปื้อนหรือไม่

2.7 ระบบป้องกันกลิ่นและทัศนียภาพ

1. จัดทำคันดินโดยรอบพื้นที่บ่อกำจัดขยะพร้อมปลูกต้นไม้ใหญ่โดยรอบ
2. สร้างตาข่ายกันขยะ ที่ปลิวออกนอกบ่อขยะ
3. ใช้น้ำยาดับกลิ่น EM หรือปูนขาวเพื่อลดกลิ่น

เหตุผล

- เพื่อเบี่ยงเบนทิศทางลม ป้องกันกลิ่นรบกวน
- บดบังทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสม
- กันน้ำผิวดินที่อาจมีการปนเปื้อนออกนอกพื้นที่บ่อกำจัดขยะ

2.8 ระบบระบายก๊าซ

จากการที่เทศบาลนครพิษณุโลก ได้ทำการฝังกลบขยะในระยะที่ผ่านมาพบว่า ก๊าซออกจากท่อระบายก๊าซน้อยมาก แต่พบว่าก๊าซระบายออกจากปลายท่อระบายน้ำเสียที่ทะลุฝังคันดินที่ทำไว้สำหรับฉีดล้างท่อปริมาณมาก ประกอบกับระบบใหม่ที่ดำเนินการโดยไม่ใช้ดินฝังกลบเป็นระบบเปิด ผู้เชี่ยวชาญจากสาธารณรัฐเยอรมัน (GTZ) จึงไม่แนะนำให้จัดทำท่อระบายก๊าซ

การปฏิบัติการควบคุมการทำงาน

กำหนดกฎ ระเบียบ มาตรฐาน ที่จะใช้ควรประกอบด้วย

1. เวลาการทำงานในแต่ละวัน , แผนงานตลอดปี
2. มาตรการป้องกันอุบัติเหตุ
3. ควบคุมผู้เข้าค่ายชยะ
4. ประเภทขยะที่อนุญาตให้นำมาทิ้ง และที่ห้ามนำมาทิ้ง
5. กำหนดหน่วยงานหรือบุคคลที่อนุญาตให้เข้าสถานที่
6. การรับขยะมูลฝอย
  - รถขยะทุกคันทุกเที่ยวต้องผ่านการขังน้ำหนักทั้งขาเข้าและขาออกโดยมีการลงบันทึกที่แหล่งที่มา
  - น้ำหนักประเภทรถ
  - ตรวจสอบรถทุกคันเป็นรถที่อนุญาตให้เข้ามากำจัดหรือไม่

การฝังกลบขยะ

ก่อสร้างทางขึ้นเทขยะ (Ramp) ให้แข็งแรง โดยให้คันดินขอบบ่อกำจัดขยะเป็นจุดที่สูงที่สุด โดยก่อสร้างเข้าไปในพื้นที่บ่อเล็กน้อยให้มีความลาดชันเข้าสู่ภายในบ่อ เพื่อมิให้น้ำเสียที่มากับขยะไหลออกนอกบ่อเมื่อรถขยะเทขยะเมื่อรถขยะนำขยะเข้าไปเทควรห้ามรถลงเหยียบพื้นบ่อเพื่อป้องกันความเสียหายของพื้นบ่อ จากนั้นเมื่อรถเทขยะแล้วและผู้คัดแยก แยกขยะที่ขายได้

เรียบร้อยแล้ว ใช้รถแทรกเตอร์เกลี่ยขยะให้กระจายและเหยียบย้ำโดยสม่ำเสมอ เป็นชั้นบาง ๆ ให้ทั่วพื้นบ่อขยะชั้นแรกประมาณ 50 ซม. ชั้นต่อ ๆ มาชั้นละ 30-40 ซม. จากนั้นบดอัดด้วยรถบดอัดหรือรถแทรกเตอร์อย่างสม่ำเสมอให้แน่นวิธีการกระจายขยะนี้ จะไม่มีการกลบด้วยดินปิดขยะโดยหลักการคือต้องการให้แสงแดดเผาขยะให้แห้งจะช่วยลดกลิ่นโดยธรรมชาติ และปัญหาจากแมลงวันก็น้อยเพราะจะมีนกกปริมาณมากมากินแมลงวัน หนอง

เหตุผล

จากประสบการณ์ฝังกลบขยะในครั้งแรก Celli 1 มีปัญหาในการใช้ดินปิดกลบขยะปริมาณมากเนื่องจากต้องปิดทับหน้าขยะให้มิดชิดและต้องรองรับน้ำหนักรถบรรทุกขยะที่เหยียบย้ำบนบ่อขยะ ประกอบกับในฤดูฝนมีปัญหาการระบายน้ำภายในบ่อมาก ดังนั้นทีมงานเทศบาลนครพิษณุโลก และผู้เชี่ยวชาญจากเยอรมัน(GTZ)ได้หารือกันโดยมี

ข้อตกลง คือ ห้ามรถขยะเข้าลงในบ่อกำจัดขยะโดยให้เทที่ทางขึ้น (Ramp) ไม่มีการกลบขยะด้วยดิน จนกว่าจะมีความสูงพอที่จะกลบครั้งเดียวในชั้นสุดท้าย

2.9 การควบคุมกลิ่นขยะพร้อมกับการบำบัดน้ำเสีย

1. สูบน้ำเสียจากบ่อบำบัดน้ำเสียกลับเข้าฉีดพ่นสเปรย์ภายในบ่อขยะ เพื่อให้การระเหยของน้ำเสียดีขึ้น และลดปริมาณน้ำเสียภายในบ่อบำบัดน้ำเสีย
2. เต็มสาร EM ภายในบ่อน้ำเสีย
3. ฉีดพ่นน้ำยาดับกลิ่นพร้อมยาฆ่าหนอนแมลงวันกรณีที่เป็น

2.10 การเตรียมบ่อรับน้ำฝน

ดูแลรักษาระบบปรับความลาดเอียงพร้อมทำความสะอาดให้ระบายน้ำได้สะดวก บ่อรับน้ำฝนต้องมีปริมาตรเพียงพอ

2.11 การป้องกันการกระจายของขยะ

1. ใช้ตาข่ายปิดกันดูแลตลอดเวลาที่ศทางลม
2. ใช้ผู้คุ้ยขยะช่วยเก็บกรณีมีการกระจาย
3. การตรวจสอบบ่อน้ำใต้ดิน
4. มีการเก็บตัวอย่างน้ำใต้ดิน ทางกายภาพ ทุกวัน ตรวจสอบทางเคมี ชีวภาพทุก 3 เดือน

เอกสารอ้างอิง

- รศ.ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ , ปาริชาติ ศิวะรักษ์ และคณะ , มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย รายงานการวิจัย การจัดสรรรายได้ภาษีและเงินอุดหนุนให้เทศบาลที่สัมพันธ์กับ **เครื่องชี้วัดการทำงานของเทศบาล** เสนอต่อ กรมการปกครอง , พฤษภาคม 2542
- รศ.ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และคณะ , ศูนย์บริการวิชาการสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ รายงานการวิจัย **การพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการจัดทำตัวชี้วัดประสิทธิภาพการบริหารงาน** , เสนอต่อ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย , มีนาคม 2547
- รศ.ดร.เรืองเดช ศรีวรรณ และคณะ , รายงานการวิจัยเรื่อง สถานภาพของสิ่งแวดล้อมชายฝั่งในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต สนับสนุนการวิจัยจาก ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (งานวิจัยลำดับที่ 4 / พ.ศ.2545)
- รศ.ดร.จีรพรรณ ชีรานนท์ และคณะ , รายงานการวิจัยเรื่อง **สถานภาพทางการคลัง เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมชายฝั่งในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต** สนับสนุนการวิจัยจากภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (งานวิจัยลำดับที่ 5 / พ.ศ.2545)
- กอบกุล ราชะนาคร , **กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย** . รายงาน ที่ดีอาร์ไอ ฉบับที่ 19 ตุลาคม 2540
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม , **กฎหมายสิ่งแวดล้อม** . แหล่งอ้างอิง: www.deqp.go.th
- รศ.ดร.สุรพล นิตไกรพจน์ , **อบต.กับการจัดการปัญหาสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย.โครงการตำราสำนักที่ปรึกษา กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข**. แหล่งอ้างอิง: www.anamai.moph.go.th/advisor/tamra_district_environ

ภาคผนวก

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย⁴

ในประเทศไทยมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีพระราชบัญญัติที่สำคัญ อย่างน้อย 5 ฉบับ ได้แก่

1. พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535
2. พ.ร.บ. โรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ.2535
3. พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ.2535
4. พ.ร.บ. สาธารณสุข พ.ศ.2535
5. พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535

เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้น กฎหมายที่ถือว่าเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการสิ่งแวดล้อมก็คือ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เพราะเป็นกฎหมายที่จัดการสิ่งแวดล้อมแบบรอบด้าน ทั้งมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ เสียง และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และพยายามสร้างความเป็นเอกภาพในการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีเจ้าหน้าที่พนักงานควบคุมมลพิษที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายนี้เข้ามาดูแลใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ อย่างจริงจัง มีการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยรับเอาหลักการทางเศรษฐศาสตร์ทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมาใช้และการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อม

กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม จากพระราชบัญญัติ ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นได้มีการออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพอากาศและการควบคุมมลพิษทางอากาศ
2. กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพน้ำและการควบคุมมลพิษทางน้ำ
3. กฎหมายเกี่ยวกับขยะมูลฝอย
4. กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุและความปลอดภัย
5. กฎหมายเกี่ยวกับองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม
6. กฎหมายเกี่ยวกับกองทุนสิ่งแวดล้อม
7. กฎหมายเกี่ยวกับเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม
8. กฎหมายเกี่ยวกับเขตควบคุมมลพิษ
9. กฎหมายเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
10. กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์

⁴ กอบกุล ราชะนาคร รายงานที่ตีพิมพ์ “กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย” ฉบับที่ 19 ตุลาคม 2540

11. กฎหมายเกี่ยวกับโรงงาน
12. กฎหมายเกี่ยวกับคุณภาพระดับเสียงและการควบคุมมลพิษทางเสียง
13. กฎหมายเกี่ยวกับสารพิษ สารเคมี วัตถุอันตราย วัตถุมีพิษ และการควบคุม

ในการดำเนินการตามกฎหมายก็ได้มีการกำหนดว่า “มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมของ ไทย”⁵ ประกาศภายใต้กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลมาตรฐานดังต่อไปนี้

- มาตรฐานคุณภาพน้ำ
- มาตรฐานคุณภาพอากาศ
- มาตรฐานคุณภาพระดับเสียงและการควบคุม
- มาตรฐานสารพิษและการควบคุม

1. มาตรฐานคุณภาพน้ำ

- 1.1 มาตรฐานคุณภาพน้ำเพื่อการบริโภค
  - คุณภาพน้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท
  - คุณภาพน้ำบาดาลที่ใช้บริโภค
- 1.2 มาตรฐานน้ำทิ้ง
  - มาตรฐานน้ำทิ้งจากอุตสาหกรรม
  - มาตรฐานน้ำทิ้งจากอาคาร
  - มาตรฐานน้ำทิ้งบ่อบาดาล
- 1.3 มาตรฐานคุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน
- 1.4 มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง

2. มาตรฐานคุณภาพอากาศ

- 2.1 มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศ
- 2.2 มาตรฐานคุณภาพอากาศจากแหล่งกำเนิด
  - มาตรฐานคุณภาพอากาศจากโรงงานอุตสาหกรรม
  - มาตรฐานคุณภาพอากาศจากยานพาหนะทางบก
  - มาตรฐานคุณภาพอากาศจากยานพาหนะทางน้ำ

3. มาตรฐานระดับเสียง

- 3.1 มาตรฐานเสียงในบรรยากาศ
- 3.2 มาตรฐานเสียงจากแหล่งกำเนิด
  - มาตรฐานเสียงจากพาหนะทางบก

⁵ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม www.deqp.go.th

- มาตรฐานเสียงจากยานพาหนะทางน้ำ

3.3 มาตรฐานเสียงในสิ่งแวดล้อมของการทำงาน

4. มาตรฐานสารพิษและการควบคุม

4.1 มาตรฐานสารเป็นพิษตกค้างในอาหาร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภารกิจในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

จากพระราชบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในหมวดของอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่น แต่ละประเภท จะระบุอำนาจหน้าที่ในการ คຸ້ມครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่เมื่อตรวจสอบตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ๆ ดังได้กล่าวมาข้างต้น ที่ให้อำนาจในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นโดยตรงยังไม่มี ความชัดเจน ที่เห็นได้ชัดเจนมากที่สุดก็ได้อีก พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 แต่ก็ไม่ได้มีอำนาจโดยตรง เป็นเพียงแต่ต้องดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องตามที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กำหนดเท่านั้น

ความสัมพันธ์ของหน่วยราชการส่วนท้องถิ่น (อบต.) กับการจัดการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ในการวางแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ควบคุมมลพิษ เจ้าพนักงานท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น มีหน้าที่ในการจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อลดหรือขจัดมลพิษ ได้แก่

1. การทำการสำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด มลพิษที่มีอยู่ในพื้นที่
2. จัดทำบัญชีแสดงจำนวน ประเภทและขนาดของแหล่งกำเนิดมลพิษ
3. ศึกษาวิเคราะห์ ประเมินผล ขอบเขตความรุนแรงของสภาพปัญหา และกำหนด

มาตรการที่เหมาะสมและจำเป็น สำหรับลดและขจัดมลพิษ

ทั้งนี้ในการดำเนินการ กฎหมายได้ระบุให้เจ้าพนักงานของกรมควบคุมมลพิษจะต้องให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่น